

Bruksela, 16 czerwca 2025 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2025/0162 (NLE)

10300/25
ADD 8

AELE 53
CH 19
MI 400

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	13 czerwca 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 309 annex
Dotyczy:	ZAŁĄCZNIK do wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia szerokiego pakietu umów mających na celu konsolidację, pogłębienie i poszerzenie stosunków dwustronnych z Konfederacją Szwajcarską

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 309 - Annex 8.

Zał.: COM(2025) 309 annex

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 13.6.2025 r.
COM(2025) 309 final

ANNEX 8

ZAŁĄCZNIK

do

wniosku dotyczącego decyzji Rady

**w sprawie zawarcia szerokiego pakietu umów mających na celu konsolidację,
pogłębienie i poszerzenie stosunków dwustronnych z Konfederacją Szwajcarską**

UMOWA
MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ
A KONFEDERACJĄ SZWAJCARSKĄ
W SPRAWIE REGULARNEGO WKŁADU FINANSOWEGO SZWAJCARII
PRZEZNACZONEGO NA ZMNIEJSZANIE RÓŻNIC GOSPODARCZYCH I SPOŁECZNYCH
W UNII EUROPEJSKIEJ

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

oraz

KONFEDERACJA SZWAJCARSKA, zwana dalej „Szwajcarią”,

zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

UWZGLĘDNIAJĄC bliskie stosunki między Umawiającymi się Stronami;

UWZGLĘDNIAJĄC szeroki pakiet umów dwustronnych uzgodniony między Umawiającymi się Stronami mający na celu ustabilizowanie i rozwój wzajemnych stosunków, w tym uczestnictwo Szwajcarii w rynku wewnętrznym;

UWZGLĘDNIAJĄC w tym kontekście znaczenie działań przyczyniających się do zmniejszania różnic gospodarczych i społecznych w Unii, które powinny służyć zachęcaniu do ciągłego i wyważonego zacieśniania stosunków gospodarczych i społecznych między Unią i jej państwami członkowskimi a Szwajcarią, przy jednoczesnym reagowaniu na ważne wspólne wyzwania;

ZWAŻYWSZY, że współpraca między Szwajcarią a państwami partnerskimi w ramach regularnego wkładu finansowego Szwajcarii opiera się na wspólnych wartościach, zasadach dobrych rządów i wspólnym zobowiązaniu do zerowej tolerancji dla korupcji;

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

CZEŚĆ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 1

Cele

W kontekście szerokiego pakietu umów dwustronnych Umawiające się Strony podzielają ogólny cel, jakim jest przyczynienie się do zmniejszenia różnic gospodarczych i społecznych w Unii.

W związku z tym regularny wkład finansowy Szwajcarii ma na celu zachęcanie do stałego i wyważonego zacieśniania stosunków gospodarczych i społecznych między Unią i jej państwami członkowskimi a Szwajcarią, przy jednoczesnym reagowaniu na ważne wspólne wyzwania.

ARTYKUŁ 2

Przedmiot

1. W niniejszej Umowie ustanowiono podstawę dla regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na realizację celów określonych w art. 1.
2. Regularny wkład finansowy Szwajcarii uzupełnia środki Unii i jej państw członkowskich w obszarze spójności oraz pomaga im reagować na ważne wspólne wyzwania.

ARTYKUŁ 3

Definicje

Do celów niniejszej Umowy stosuje się następujące definicje:

a) „Wykaz umów” oznacza następujące umowy:

- (i) Umowa między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób, sporządzona w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r.;
- (ii) Umowa między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego, sporządzona w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r.;
- (iii) Umowa między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób, sporządzona w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r.;
- (iv) Umowa między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotycząca handlu produktami rolnymi, sporządzona w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r.;
- (v) Umowa między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności, sporządzona w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r.;

- (vi) Umowa między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w programach Unii, sporządzona w [...] dnia [...] r.;
 - (vii) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie warunków uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w Agencji Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego, sporządzona w [...] dnia [...] r.;
 - (viii) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie energii elektrycznej, sporządzona w [...] dnia [...] r.;
 - (ix) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie zdrowia, sporządzona w [...] dnia [...] r.; oraz
 - (x) Protokół do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi ustanawiający wspólny obszar bezpieczeństwa żywności, sporządzony w [...] dnia [...] r.;
- b) „okres wkładu” oznacza ramy czasowe, do których przypisany jest dany wkład finansowy Szwajcarii;
 - c) „okres wdrażania” oznacza ramy czasowe, w których należy wdrożyć określony wkład finansowy Szwajcarii i wypłacić środki; każdy okres wdrażania trwa co najmniej dziesięć lat;
 - d) „państwo partnerskie” oznacza państwo członkowskie Unii, które korzysta z regularnego wkładu finansowego Szwajcarii w danym okresie wkładu;

- e) „państwa partnerskie w obszarze spójności” oznaczają państwa członkowskie Unii, których dochód narodowy brutto (zwany dalej „DNB”) na mieszkańca, mierzony według standardów siły nabywczej, wynosi mniej niż 90 % średniego unijnego DNB na mieszkańca według standardów siły nabywczej w tym samym okresie odniesienia. Okres odniesienia dla danych, który należy zastosować, jest taki sam jak okres stosowany do określenia kwalifikowalności państw członkowskich Unii w ramach Funduszu Spójności Unii, obowiązujący w dniu rozpoczęcia odpowiedniego okresu wkładu;
- f) „środek wsparcia” oznacza program lub projekt realizowany przy wsparciu danego wkładu finansowego Szwajcarii.

ARTYKUŁ 4

Ramy regulujące regularny wkład finansowy Szwajcarii

1. Regularny wkład finansowy Szwajcarii obejmuje kolejne okresy wkładu.

Każdy okres wkładu rozpoczyna się dwa lata po rozpoczęciu okresu objętego wieloletnimi ramami finansowymi Unii (zwanymi dalej „WRF”). Okres ten jest równy liczbie lat objętych WRF, do których się odnosi.

2. W odniesieniu do każdego okresu wkładu stosuje się następujące zasady:
 - a) Szwajcaria zobowiązuje się wnieść wkład finansowy określony na podstawie załącznika I.

- b) W celu wypełnienia zobowiązania podjętego zgodnie z lit. a) Umawiające się Strony zawierają prawnie niewiążący protokół ustaleń (zwany dalej „protokołem ustaleń”) najpóźniej 12 miesięcy przed końcem bieżącego okresu wkładu.

W tym celu Wspólny Komitet rozpoczyna dyskusje nie później niż 36 miesięcy przed końcem tego okresu wkładu.

W każdym protokole ustaleń określa się następujące elementy:

- (i) kwotę wkładu finansowego Szwajcarii określoną na podstawie załącznika I pkt 1;
- (ii) przydział środków dla poszczególnych państw w obszarze spójności zgodnie z dodatkiem 2 do załącznika I;
- (iii) obszary tematyczne, w odniesieniu do których Szwajcaria wnosi wkład finansowy w obszarze spójności;
- (iv) w przypadku gdy część danego wkładu finansowego Szwajcarii ma stanowić odpowiedź na inne ważne wspólne wyzwania: zidentyfikowane ważne wspólne wyzwania; ich odnośne obszary tematyczne; kryteria wyboru państw partnerskich, których dotyczą zidentyfikowane wspólne wyzwania; oraz podział na środki przydzielone na obszar spójności i środki przydzielone na określone wspólne wyzwania, zgodnie z załącznikiem I pkt 2;

- (v) ogólny opis planowanej treści umów dotyczących poszczególnych państw między Szwajcarią a państwami partnerskimi (zwanymi dalej „umowami dotyczącymi poszczególnych państw”);
 - (vi) czas trwania okresu wdrażania zgodnie z art. 3 lit. c).
- c) Jeżeli protokół ustaleń nie zostanie zawarty w terminie, o którym mowa w lit. b) zdanie pierwsze, zastosowanie ma art. 16. W przypadku gdy spór zostaje przekazany do rozstrzygnięcia do sądu arbitrażowego zgodnie z art. 16 ust. 2, sąd arbitrażowy sprawdza, czy Umawiające się Strony działały w dobrej wierze podczas dyskusji, o których mowa w lit. b), w celu wypełnienia zobowiązania zgodnie z lit. a).

ARTYKUŁ 5

Umowy dotyczące poszczególnych państw i dalsze środki wsparcia

1. Zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. a) i częścią II oraz zgodnie z elementami określonymi w protokole ustaleń Szwajcaria zawiera z państwami partnerskimi umowy dotyczące poszczególnych państw oraz, w stosownych przypadkach, przygotowuje dalsze środki wsparcia, którymi zarządza lub środki w formie wkładów do odpowiednich instrumentów finansowania.
2. Umowy dotyczące poszczególnych państw uwzględniają polityki Unii i krajowe ramy strategiczne inwestycji w ramach unijnej polityki spójności zatwierdzone przez Komisję Europejską (zwaną dalej „Komisją”).

3. Umowy dotyczące poszczególnych państw określają w szczególności: podział środków między obszary tematyczne; środki wsparcia; struktury zarządzania i kontroli; mające zastosowanie warunki; oraz właściwe organy w danym państwie partnerskim. Obejmują one również szczegółowe zasady dotyczące procedury i środków, o których mowa w art. 13 ust. 5.

4. W odniesieniu do każdego okresu wkładu przydziały dla poszczególnych państw w obszarze spójności zostają formalnie przyznane państwom partnerskim po zawarciu odpowiednich umów dotyczących poszczególnych państw, najpóźniej dwa lata po rozpoczęciu okresu wkładu, do którego się odnoszą.

5. W przypadku gdy część danego wkładu finansowego Szwajcarii ma odpowiadać na inne ważne wspólne wyzwania, przydziały dla poszczególnych państw w obszarze określonych wspólnych wyzwań zostają formalnie przyznane państwom partnerskim po zawarciu odpowiednich umów dotyczących poszczególnych państw, najpóźniej pięć lat po rozpoczęciu okresu wkładu, do którego się odnoszą.

6. Jeżeli umowy dotyczące poszczególnych państw, o których mowa w ust. 4 i 5, nie zostaną zawarte w terminach, o których mowa w tych ustępach, zastosowanie ma art. 16.

W przypadku gdy spór zostaje przekazany do rozstrzygnięcia do sądu arbitrażowego zgodnie z art. 16 ust. 2, sąd arbitrażowy sprawdza, czy Szwajcaria i dane państwo partnerskie działały w dobrej wierze podczas negocjowania umowy dotyczącej danego państwa.

7. Środki z danego wkładu finansowego Szwajcarii mogą być wykorzystane wyłącznie do końca odpowiedniego okresu wdrażania.

ARTYKUŁ 6

Komunikacja między Szwajcarią a Komisją

1. Szwajcaria informuje Komisję o umowach dotyczących poszczególnych państw, o których mowa w art. 5 ust. 1, w terminie jednego miesiąca od ich opublikowania w Urzędowym Kompendium Szwajcarskiego Prawa Federalnego.
2. W kwestii wdrażania regularnego wkładu finansowego Szwajcarii Komisja i Szwajcaria komunikują się ze sobą na szczeblu technicznym co roku lub gdy zajdzie taka potrzeba.

ARTYKUŁ 7

Stopy dofinansowania

W odniesieniu do środków wsparcia, za wdrażanie których odpowiedzialne są państwa partnerskie, stopy współfinansowania przez Szwajcarię w ramach jej regularnego wkładu finansowego są takie same jak stopy współfinansowania unijnego w ramach unijnych instrumentów polityki spójności i innych odpowiednich instrumentów, chyba że Szwajcaria i zainteresowane państwo partnerskie postanowią inaczej.

ARTYKUŁ 8

Pomoc państwa i zamówienia publiczne

Wdrażanie środków wsparcia musi być zgodne z obowiązującymi przepisami dotyczącymi pomocy państwa i zamówień publicznych.

ARTYKUŁ 9

Odpowiedzialność prawna

Odpowiedzialność Szwajcarii ogranicza się do zapewnienia środków finansowych zgodnie z umowami dotyczącymi poszczególnych państw i dalszymi środkami wsparcia. W związku z tym Szwajcaria nie ponosi żadnej odpowiedzialności wobec osób trzecich.

ARTYKUŁ 10

Zmiany w członkostwie w Unii

1. W przypadku zmiany w członkostwie w Unii dotyczącej państwa, którego DNB na mieszkańca, mierzony według standardów siły nabywczej, wynosi mniej niż 90 % średniego unijnego DNB na mieszkańca według standardów siły nabywczej, wkład finansowy Szwajcarii koryguje się proporcjonalnie od dnia, w którym zmiana członkostwa staje się skuteczna.

Okres odniesienia dla danych, który należy zastosować, jest taki sam jak okres odniesienia stosowany w przypadku Funduszu Spójności Unii, obowiązujący w dniu rozpoczęcia odpowiedniego okresu wkładu lub, jeżeli takowy nie jest dostępny, w ostatnim trzyletnim okresie, dla którego dostępne są dane.

2. Kwota korekty, o której mowa w ust. 1, jest ustalana przez Umawiające się Strony.

CZĘŚĆ II

WDRAŻANIE ŚRODKÓW I ZARZĄDZANIE NIMI

ARTYKUŁ 11

Wspólne wartości

Wdrażanie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii opiera się na wspólnych wartościach poszanowania praw człowieka, demokracji, praworządności, godności ludzkiej i równości.

ARTYKUŁ 12

Zarządzanie regularnym wkładem finansowym Szwajcarii

1. Szwajcaria odpowiada za ogólne zarządzanie swoim regularnym wkładem finansowym.

2. Koszty zarządzania Szwajcarii pokrywane są z całkowitej kwoty danego wkładu finansowego określonej w protokole ustaleń, o którym mowa w art. 4 ust. 2 lit. b).

ARTYKUŁ 13

Zasady wdrażania

1. Umowy dotyczące poszczególnych państw są negocjowane i wdrażane w duchu równego partnerstwa między państwami partnerskimi a Szwajcarią.

2. Za wdrażanie uzgodnionych środków wsparcia odpowiadają państwa partnerskie, które wprowadzają odpowiednie systemy zarządzania i kontroli w celu zapewnienia należytego wdrażania i zarządzania.

3. Bez uszczerbku dla ust. 2 za środki wsparcia wdrażane bezpośrednio przez Szwajcarię odpowiada Szwajcaria, która wprowadza odpowiednie systemy zarządzania i kontroli w celu zapewnienia prawidłowego wdrażania i zarządzania.

4. Wdrażanie środków wsparcia jest zgodne ze wspólnymi wartościami, o których mowa w art. 11, oraz z zasadami dobrej administracji i należytego zarządzania finansami, a także zapewnia przejrzystość, niedyskryminację, skuteczność i rozliczalność.

Opiera się ono na wspólnym zobowiązaniu Szwajcarii i państw partnerskich do zwalczania wszelkich form korupcji przy wdrażaniu wkładu finansowego Szwajcarii oraz zakłada skuteczne środki i procedury zapobiegania wszelkim czynom zagrażającym prawidłowemu wykorzystaniu środków finansowych, ich identyfikacji i reagowania na nie, z uwzględnieniem stwierdzonego ryzyka.

5. W przypadku naruszenia obowiązku określonego w ust. 4, które wpływa lub może wpłynąć na prawidłowe wdrożenie konkretnego środka wsparcia, Szwajcaria może, po przeprowadzeniu oceny i procedury gwarantującej skuteczne prawo państwa partnerskiego do bycia wysłuchanym, zastosować odpowiednie, proporcjonalne i skuteczne środki w odniesieniu do tego konkretnego środka wsparcia.

6. Szwajcaria może przeprowadzać kontrole zgodnie ze swoimi wymogami wewnętrznymi. Państwa partnerskie udzielają w tym celu wszelkiej niezbędnej pomocy, informacji i przekazuje niezbędną dokumentację.

7. Przeprowadzając audyty, szwajcarskie instytucje audytowe należycie uwzględniają zasadę jednego audytu i zasadę proporcjonalności w odniesieniu do poziomu ryzyka, aby uniknąć powielania audytów i kontroli zarządczych tych samych wydatków, celem zminimalizowania kosztów kontroli zarządczych i audytów oraz obciążenia administracyjnego beneficjentów.

CZĘŚĆ III

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

ARTYKUŁ 14

Wspólny Komitet

1. Niniejszym ustanawia się Wspólny Komitet.

Wspólny Komitet jest złożony z przedstawicieli Umawiających się Stron.

2. Wspólnemu Komitetowi współprzewodniczą przedstawiciel Unii i przedstawiciel Szwajcarii.

3. Wspólny Komitet:

- a) zapewnia właściwe funkcjonowanie niniejszej Umowy, skuteczne zarządzanie nią oraz jej stosowanie;
- b) stanowi forum wzajemnych konsultacji i stałej wymiany informacji między Umawiającymi się Stronami, w szczególności w celu znalezienia rozwiązania wszelkich trudności związanych z interpretacją lub stosowaniem niniejszej Umowy zgodnie z art. 16;
- c) formułuje zalecenia dla Umawiających się Stron w sprawach dotyczących niniejszej Umowy;
- d) przyjmuje decyzje w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie; oraz
- e) wykonuje wszelkie inne kompetencje przyznane mu w niniejszej Umowie.

4. Wspólny Komitet podejmuje decyzje na zasadzie konsensusu. Decyzje te są wiążące dla Umawiających się Stron, które wdrażają wszystkie niezbędne środki w celu wykonania tych decyzji.

5. Posiedzenia Wspólnego Komitetu odbywają się przynajmniej raz do roku, na przemian w Brukseli i w Bernie, chyba że współprzewodniczący postanowią inaczej. Komitet zbiera się również na wniosek jednej z Umawiających się Stron. Współprzewodniczący mogą uzgodnić przeprowadzenie posiedzenia w formie wideokonferencji lub telekonferencji.

6. Na pierwszym posiedzeniu Wspólny Komitet uchwała swój regulamin.
7. Wspólny Komitet może podejmować decyzje w sprawie utworzenia grupy roboczej lub grupy ekspertów, która może wspomagać go w wypełnianiu obowiązków.

ARTYKUŁ 15

Zasada wyłączności

Umawiające się Strony zobowiązują się nie poddawać sporów dotyczących interpretacji lub stosowania niniejszej Umowy procedurze rozstrzygnięcia innej niż przewidziana w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 16

Procedura w przypadku trudności z interpretacją lub stosowaniem Umowy

1. W przypadku trudności z interpretacją lub stosowaniem Umowy Umawiające się Strony konsultują się na forum Wspólnego Komitetu w celu znalezienia rozwiązania akceptowalnego przez obie Strony. W tym celu Wspólny Komitet otrzymuje wszelkie istotne informacje umożliwiające szczegółowe zbadanie sytuacji. Wspólny Komitet rozważa wszystkie możliwości pozwalające na dalszą właściwą realizację Umowy.

2. Jeżeli Wspólny Komitet nie jest w stanie znaleźć rozwiązania trudności, o której mowa w ust. 1, w terminie trzech miesięcy od daty przedstawienia mu tej trudności, każda z Umawiających się Stron może zwrócić się do sądu arbitrażowego o rozstrzygnięcie sporu zgodnie z zasadami określonymi w protokole dotyczącym sądu arbitrażowego (zwanym dalej „protokołem”).

3. Przy rozstrzyganiu sporu między Umawiającymi się Stronami na podstawie niniejszej Umowy do interpretacji niniejszej Umowy właściwy jest sąd arbitrażowy. Ustalając spójność środka z niniejszą Umową, sąd arbitrażowy może uwzględnić, w stosownych przypadkach, prawo krajowe każdej z Umawiających się Stron inne niż niniejsza Umowa, jako element stanu faktycznego. Czyniąc to, sąd arbitrażowy postępuje zgodnie z obowiązującą interpretacją prawa każdej z Umawiających się Stron innego niż niniejsza Umowa, dokonaną przez sądy i organy odpowiedniej Umawiającej się Strony, a także, w stosownych przypadkach, przez właściwe międzynarodowe organy rozstrzygania sporów. Jakakolwiek interpretacja przez sąd arbitrażowy prawa Umawiającej się Strony innego niż niniejsza Umowa nie jest wiążąca dla sądów lub organów tej Umawiającej się Strony.

4. Sąd arbitrażowy nie jest właściwy do orzekania w sporach związanych z wdrażaniem umów dotyczących poszczególnych państw.

5. Każda z Umawiających się Stron wprowadza wszelkie niezbędne środki, aby wykonać w dobrej wierze orzeczenie sądu arbitrażowego.

Umawiająca się Strona, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, informuje drugą Umawiającą się Stronę, za pośrednictwem Wspólnego Komitetu, o środkach przyjętych w celu wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 17

Środki wyrównawcze

1. Jeżeli Umawiająca się Strona, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, nie poinformuje drugiej Umawiającej się Strony, w rozsądnym terminie wyznaczonym zgodnie z art. IV.2 ust. 6 protokołu, o środkach wprowadzonych w celu wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego lub jeżeli druga Umawiająca się Strona uważa, że środki, o wprowadzeniu których powiadomiono, nie są zgodne z orzeczeniem sądu arbitrażowego, ta druga Umawiająca się Strona może zastosować proporcjonalne środki wyrównawcze w ramach Umowy lub jakiejkolwiek umowy znajdującej się w wykazie umów określonym w art. 3 lit. a) (zwane dalej „środkami wyrównawczymi”), w celu zaradzenia potencjalnej nierównowadze. Powiadamia ona Umawiającą się Stronę, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, o środkach wyrównawczych, które określa się w powiadomieniu. Takie środki wyrównawcze stają się skuteczne trzy miesiące od daty powiadomienia.
2. Jeżeli w terminie jednego miesiąca od daty powiadomienia o planowanych środkach wyrównawczych Wspólny Komitet nie podejmie decyzji o zawieszeniu, zmianie lub unieważnieniu tych środków wyrównawczych, każda z Umawiających się Stron może poddać kwestię proporcjonalności tych środków wyrównawczych arbitrażowi, zgodnie z protokołem.
3. Sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie w terminach określonych w art. III.8 ust. 4 protokołu.
4. Środki wyrównawcze nie mają mocy wstecznej. W szczególności osoby fizyczne i podmioty gospodarcze zachowują prawa i obowiązki nabyte przed wejściem w życie środków wyrównawczych.

CZĘŚĆ IV

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ 18

Pierwszy wkład finansowy Szwajcarii na mocy Umowy oraz jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe Szwajcarii

1. Szwajcaria zobowiązuje się wnieść swój pierwszy wkład finansowy na mocy niniejszej Umowy (zwany dalej „pierwszym wkładem finansowym”) od dnia 1 stycznia 2030 r. do dnia 31 grudnia 2036 r. zgodnie z załącznikiem II oraz jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe obejmujące okres od końca 2024 r. do końca 2029 r. zgodnie z załącznikiem III.
2. W zakresie, w jakim elementy pierwszego wkładu finansowego nie zostały określone w załączniku II, Umawiające się Strony zawierają niewiążący prawnie protokół ustaleń w celu wypełnienia zobowiązania podjętego w ust. 1 w terminie 12 miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. W tym celu Wspólny Komitet rozpoczyna dyskusje wkrótce po dacie wejścia w życie niniejszej Umowy.
3. W zakresie, w jakim elementy jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego nie zostały określone w załączniku III, Umawiające się Strony zawierają niewiążący prawnie protokół ustaleń w celu wypełnienia zobowiązania podjętego w ust. 1 w terminie 12 miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. W tym celu Wspólny Komitet rozpoczyna dyskusje wkrótce po dacie wejścia w życie niniejszej Umowy.

4. Przydziały dla poszczególnych państw w ramach pierwszego wkładu finansowego w obszarze spójności oraz jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe zostają formalnie przyznane państwom partnerskim po zawarciu odpowiednich umów dotyczących poszczególnych państw, najpóźniej trzy lata od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.
5. Przydziały dla poszczególnych państw w ramach pierwszego wkładu finansowego w obszarze migracji zostają formalnie przyznane państwom partnerskim po zawarciu odpowiednich umów dotyczących poszczególnych państw, najpóźniej pięć lat po rozpoczęciu okresu wkładu.
6. Jeżeli protokoły ustaleń, o których mowa w ust. 2 i 3, nie zostaną zawarte w terminach, o których mowa w tych ustępach, zastosowanie ma odpowiednio art. 4 ust. 2 lit. c).
7. Jeżeli umowy dotyczące poszczególnych państw, o których mowa w ust. 4 i 5, nie zostaną zawarte w terminach, o których mowa w tych ustępach, zastosowanie ma odpowiednio art. 5 ust. 6.

ARTYKUŁ 19

Protokół, załączniki i dodatki

Protokół, załączniki i dodatki do niniejszej Umowy stanowią jej integralną część.

ARTYKUŁ 20

Wejście w życie

1. Niniejsza Umowa podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu przez Umawiające się Strony zgodnie z ich własnymi procedurami. Umawiające się Strony powiadamiają się nawzajem o zakończeniu wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszej umowy.
2. Niniejsza umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu ostatniego powiadomienia dotyczącego instrumentów wymienionych poniżej:
 - a) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
 - b) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
 - c) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
 - d) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;

- e) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- f) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- g) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- h) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- (i) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi;
- j) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- k) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- l) Umowa między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w programach Unii;

- m) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie warunków uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w Agencji Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego.

ARTYKUŁ 21

Wypowiedzenie

Każda Umawiająca się Strona może wypowiedzieć niniejszą Umowę, powiadamiając o tym drugą Umawiającą się Stronę. Niniejsza Umowa przestaje obowiązywać po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania takiego powiadomienia.

Sporządzono w [...] w dniu [...] r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, irlandzkim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim oraz włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie do tego celu upoważnieni, złożyli swoje podpisy pod niniejszą umową.

[Podpisy (we wszystkich 24 językach UE: „W imieniu Unii Europejskiej” i „W imieniu Konfederacji Szwajcarskiej”)]

ELEMENTY REGULARNEGO WKŁADU FINANSOWEGO SZWAJCARII, O KTÓRYCH
MOWA W ART. 4 UST. 2 LIT. a) W ODNIESIENIU DO KOLEJNYCH OKRESÓW WKŁADU

1. Kwotę wkładu finansowego Szwajcarii na dany okres wkładu ustala się na podstawie następujących elementów:
 - a) kwoty wkładu finansowego Szwajcarii za poprzedni okres wkładu skorygowanej na zasadzie *pro rata temporis* do czasu trwania danego okresu wkładu, w tym, w stosownych przypadkach, z korektą zgodnie z art. 10 na zasadzie *pro rata temporis* do czasu trwania danego okresu wkładu;
 - b) zwiększenia lub zmniejszenia kwoty wynikającej z zastosowania lit. a) zgodnie z metodą określoną w dodatku 1 w oparciu o następujące czynniki:
 - (i) inflację w Szwajcarii mierzoną zharmonizowanym indeksem cen konsumpcyjnych (zwanym dalej „HICP”) w Szwajcarii oraz
 - (ii) współczynnik korygujący wszelkie rozbieżności między inflacją w Szwajcarii a inflacją w państwach partnerskich w zakresie, w jakim nie są one niwelowane przez zmiany kursu walutowego, w celu utrzymania siły nabywczej regularnego wkładu finansowego Szwajcarii;

- c) zwiększenie lub zmniejszenie kwoty ustalonej na podstawie lit. a) i b) ze względów politycznych. Takie zwiększenie lub zmniejszenie nie może przekraczać 10 % kwoty ustalonej na podstawie lit. a) i b).
2. Część wkładu finansowego Szwajcarii w obszarze spójności na dany okres wkładu wynosi co najmniej 90 % kwoty określonej zgodnie z ust. 1.
 3. Część wkładu finansowego Szwajcarii w obszarze spójności na dany okres wkładu przeznaczona na umowy dotyczące poszczególnych państw wynosi co najmniej 90 % kwoty wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonej na ten obszar, określonej zgodnie z ust. 2.
 4. Kwotę przeznaczoną na umowy dotyczące poszczególnych państw w obszarze spójności przydziela się państwom partnerskim zgodnie z kluczem przydziału określonym w dodatku 2.

METODA USTALENIA KOREKTY, O KTÓREJ MOWA W PKT 1 LIT. b) ZAŁĄCZNIKA I

Zwiększenie lub zmniejszenie, o którym mowa w pkt 1 lit. b) załącznika I, oblicza się zgodnie z następującą metodą:

1. Kwotę wynikającą z zastosowania pkt 1 lit. a) załącznika I mnoży się przez współczynnik indeksacji, o którym mowa w ust. 2 niniejszego dodatku;
2. Współczynnik indeksacji jest iloczynem:
 - a) inflacji w Szwajcarii, mierzonej za pomocą HICP w Szwajcarii między ostatnim rokiem (obliczanej jako średnia arytmetyczna z ostatnich dostępnych 12 miesięcy w dniu obliczenia) a pierwszym rokiem poprzedniego okresu wkładu (obliczanej jako 12-miesięczna średnia arytmetyczna tego roku kalendarzowego); oraz
 - b) współczynnika korygującego, mierzonego stosunkiem realnego kursu wymiany grupy państw partnerskich w obszarze spójności w poprzednim okresie wkładu w stosunku do Szwajcarii między ostatnim rokiem a pierwszym rokiem poprzedniego okresu wkładu, odzwierciedlającego realną aprecjację lub deprecjację odnotowaną przez tę grupę w tym okresie.

Do celów obliczania współczynnika indeksacji stosuje się następujące zasady:

- (i) realny kurs wymiany grupy państw partnerskich w obszarze spójności w poprzednim okresie wkładu składa się z nominalnego kursu wymiany tych państw partnerskich względem franka szwajcarskiego pomnożonego przez zagregowaną wartość HICP tych państw partnerskich i podzielonego przez szwajcarski HICP.

Realna aprecjacja w tej grupie państw partnerskich oznacza wzrost realnego kursu walutowego, a realna deprecjacja dla tej grupy państw partnerskich oznacza spadek realnego kursu walutowego;

- (ii) agregat oparty na HICP tych państw partnerskich jest skonstruowany jako dwunastomiesięczna średnia arytmetyczna wskaźnika HICP dla tej grupy państw partnerskich, z zastosowaniem metodologii HICP przewidzianej w Umowie między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie współpracy w dziedzinie statystyki, sporządzonej w Luksemburgu dnia 26 października 2004 r., przy czym wagi ustalane są według klucza przydziału określonego w dodatku 2;
- (iii) nominalny kurs wymiany państw partnerskich względem franka szwajcarskiego jest skonstruowany jako średnia arytmetyczna nominalnych kursów wymiany tych państw partnerskich względem franka szwajcarskiego, przy czym wagi ustalane są według klucza przydziału określonego w dodatku 2. Nominalne kursy wymiany stosowane w obliczeniach dla danego roku są 12-miesięczną średnią danych miesięcznych za ten rok wynikających z dziennych kursów wymiany.

Komisja oblicza współczynnik korygujący zgodnie z pkt 2 lit. b) niniejszego dodatku.

Komisja udostępnia te obliczenia Szwajcarii za pośrednictwem Wspólnego Komitetu miesiąc po ich otrzymaniu.

3. Jeżeli dane za dany rok nie są dostępne, dane, które należy zastosować za ten rok, to dane z ostatnich 12 miesięcy dostępnych w dniu obliczenia.
4. Dane dotyczące HICP i kursów walutowych stosowanych do obliczania współczynnika indeksacji uzyskuje się od Urzędu Statystycznego Unii (zwanego dalej „Eurostatem”) w oparciu o statystyki publikowane przez Eurostat, z należyтым uwzględnieniem Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie współpracy w dziedzinie statystyki, sporządzonej w Luksemburgu dnia 26 października 2004 r. W razie potrzeby dane dotyczące kursów walutowych uzyskuje się z publicznych baz danych Europejskiego Banku Centralnego, banków centralnych państw partnerskich lub Narodowego Banku Szwajcarii.

**KLUCZ PRZYDZIAŁU DOTYCZĄCY REGULARNEGO WKŁADU FINANSOWEGO
SZWAJCARII W OBSZARZE SPÓJNOŚCI**

Przydział wkładu finansowego Szwajcarii w obszarze spójności na dany okres wkładu dla każdego państwa partnerskiego odpowiada odsetkowi wkładu finansowego Szwajcarii w obszarze spójności uzyskanemu poprzez zastosowanie następujących kroków:

- a) obliczenie średniej arytmetycznej udziału ludności i powierzchni państwa partnerskiego w całkowitej liczbie ludności i całkowitej powierzchni wszystkich państw partnerskich. Jeżeli jednak udział danego państwa członkowskiego w całkowitej liczbie ludności przewyższa jego udział w całkowitej powierzchni przynajmniej pięciokrotnie, co świadczy o niezwykle dużej gęstości zaludnienia, w tym kroku wykorzystuje się tylko udział całkowitej liczby ludności;
- b) zmniejszenie lub zwiększenie wartości procentowych uzyskanych w wyniku obliczeń zgodnie z lit. a) o współczynnik stanowiący jedną trzecią wartości procentowej, o jaką DNB na mieszkańca tego państwa partnerskiego, mierzony według standardów siły nabywczej, jest większy lub mniejszy od średniego DNB na mieszkańca wszystkich państw członkowskich (średnia wyrażona jest jako 100 %). oraz
- c) przeskalowanie wartości procentowych uzyskanych w wyniku obliczeń zgodnie z lit. b), tak aby ich suma wynosiła 100 %.

Okres odniesienia dla danych, który należy zastosować, jest taki sam jak okres odniesienia stosowany w przypadku Funduszu Spójności Unii, obowiązujący w dniu rozpoczęcia odpowiedniego okresu wkładu lub, jeżeli okres ten nie jest znany, w ostatnim trzyletnim okresie, dla którego dostępne są dane.

**PIERWSZY WKŁAD FINANSOWY SZWAJCARII NA MOCY UMOWY NA OKRES 2030–
2036**

1. Pierwszy wkład finansowy Szwajcarii na mocy niniejszej Umowy (zwany dalej „pierwszym wkładem finansowym”) na okres od dnia 1 stycznia 2030 r. do dnia 31 grudnia 2036 r. („okres wkładu”) wynosi 350 000 000 CHF na każdy rok tego okresu.
2. Z kwoty, o której mowa w ust. 1, na każdy rok okresu wkładu przydziela się 308 000 000 CHF na współpracę w obszarze spójności, a 42 000 000 CHF na współpracę w dziedzinie migracji.
3. Pierwszy wkład finansowy Szwajcarii przyczynia się do osiągnięcia celów określonych w art. 1 niniejszej Umowy.
4. Pierwszy wkład finansowy Szwajcarii jest wdrażany w okresie dziesięciu lat („okres wdrażania”), rozpoczynającym się w tym samym dniu co okres wkładu.
5. Udział wkładu finansowego w obszarze spójności przeznaczonego na umowy dotyczące poszczególnych państw wynosi co najmniej 90 % kwoty przydzielonej w tym obszarze.
6. Do 5 % odnośnych kwot przeznaczonych na współpracę w obszarze spójności i obszarze migracji udostępnia się Szwajcarii na pokrycie kosztów zarządzania, a do 2 % – na dzielenie się szwajcarską wiedzą fachową (szwajcarski fundusz wiedzy fachowej i partnerstwa).

7. Państwami partnerskimi na potrzeby współpracy w obszarze spójności są państwa członkowskie Unii, których dochód narodowy brutto (zwany dalej „DNB”) na mieszkańca, mierzony według standardów siły nabywczej, wynosi mniej niż 90 % średniego unijnego DNB na mieszkańca według standardów siły nabywczej w tym samym okresie odniesienia. Okres odniesienia dla danych, który należy zastosować, jest taki sam jak okres stosowany do określenia kwalifikowalności państw członkowskich Unii w ramach Funduszu Spójności Unii, obowiązujący w dniu rozpoczęcia okresu wkładu.
8. Potencjalnymi państwami partnerskimi w obszarze migracji są państwa członkowskie Unii, które borykają się ze szczególną presją migracyjną lub w odniesieniu do których Szwajcaria i dane państwo członkowskie uznają potrzebę usprawnienia zarządzania migracją.
9. W obszarach współpracy w dziedzinie spójności i migracji Umawiające się Strony mogą osiągnąć wzajemne porozumienie w celu zarezerwowania określonej kwoty na fundusz przeznaczony na konkretny obszar tematyczny (spójność) i fundusz szybkiego reagowania (migracja). W stosownych przypadkach elementy te określa się w protokole ustaleń zgodnie z art. 18 ust. 2 Umowy.
10. Obszary tematyczne współpracy w ramach pierwszego wkładu finansowego Szwajcarii opierają się na udanej współpracy w ramach poprzedniego wkładu Szwajcarii na rzecz wybranych państw członkowskich Unii. Uzupełniają one działania Unii w zakresie spójności i zarządzania migracją w momencie rozpoczęcia okresu wkładu.
11. Zgodnie z art. 18 ust. 2 Umowy Umawiające się Strony określają w protokole ustaleń obszary zainteresowania należące do następujących obszarów tematycznych:
 - a) Spójność:
 - (i) rozwój społeczny sprzyjający włączeniu społecznemu;

(ii) zrównoważony rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu;

(iii) zielona transformacja oraz

(iv) demokracja i uczestnictwo.

b) Migracja.

**JEDNORAZOWE DODATKOWE ZOBOWIĄZANIE FINANSOWE SZWAJCARI
OBEJMUJĄCE OKRES MIĘDZY KOŃCEM 2024 R. A KOŃCEM 2029 R.**

1. Zgodnie z art. 18 niniejszej Umowy Szwajcaria podejmuje jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe obejmujące okres od końca 2024 r. do końca 2029 r., odzwierciedlające poziom partnerstwa i współpracy Szwajcarii i Unii w tym okresie. To jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe wynosi 130 000 000 CHF rocznie do dnia wejścia w życie umów, o których mowa w art. 20 ust. 2 niniejszej Umowy, oraz 350 000 000 CHF rocznie w okresie między dniem wejścia w życie umów, o których mowa w art. 20 ust. 2 niniejszej Umowy, a końcem 2029 r. W odniesieniu do roku wejścia w życie umów, o których mowa w art. 20 ust. 2 niniejszej Umowy, kwotę jednorazowego dodatkowego zobowiązania oblicza się na zasadzie *pro rata temporis*.
2. Jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe jest wdrażane w okresie dziesięciu lat („okres wdrażania”), rozpoczynającym się w tym samym dniu co okres pierwszego wkładu finansowego Szwajcarii.
3. Jednorazowe dodatkowe zobowiązanie finansowe jest przeznaczone na współpracę w obszarze spójności.
4. Udział jednorazowego zobowiązania finansowego przydzielonego na umowy dotyczące poszczególnych państw wynosi co najmniej 90 % kwoty jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego Szwajcarii.

5. Do 5 % kwoty jednorazowego zobowiązania finansowego udostępnia się Szwajcarii na pokrycie kosztów zarządzania, a do 2 % – na dzielenie się szwajcarską wiedzą fachową (szwajcarski fundusz wiedzy fachowej i partnerstwa).
6. Państwa partnerskie na potrzeby współpracy są to państwa członkowskie Unii, których DNB na mieszkańca, mierzony według standardów siły nabywczej, wynosi mniej niż 90 % średniego unijnego DNB na mieszkańca według standardów siły nabywczej w tym samym okresie odniesienia. Okres odniesienia dla danych, który należy zastosować, jest taki sam jak okres stosowany do określenia kwalifikowalności państw członkowskich Unii w ramach Funduszu Spójności Unii, obowiązujący w dniu rozpoczęcia okresu wdrażania jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego.
7. Umawiające się Strony mogą osiągnąć wzajemne porozumienie w celu zarezerwowania określonej kwoty na fundusz przeznaczony na konkretny temat w obszarze spójności. W stosownych przypadkach elementy te określa się w protokole ustaleń zgodnie z art. 18 ust. 3 Umowy.
8. Cele i zasady wdrażania regularnego wkładu finansowego Szwajcarii określone w Umowie stosuje się odpowiednio do jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego, chyba że art. 18 niniejszej Umowy i niniejszy załącznik stanowią inaczej.
9. Obszary tematyczne współpracy w ramach jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego Szwajcarii opierają się na udanej współpracy w ramach poprzedniego wkładu Szwajcarii na rzecz wybranych państw członkowskich Unii. Uzupełniają one działania Unii na rzecz spójności w momencie rozpoczęcia okresu wdrażania jednorazowego dodatkowego zobowiązania finansowego.

10. Zgodnie z art. 18 ust. 3 Umowy Umawiające się Strony określają w protokole ustaleń obszary zainteresowania należące do następujących obszarów tematycznych:

- (i) rozwój społeczny sprzyjający włączeniu społecznemu;
 - (ii) zrównoważony rozwój gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu;
 - (iii) zielona transformacja oraz
 - (iv) demokracja i uczestnictwo.
-

PROTOKÓŁ DOTYCZĄCY SĄDU ARBITRAŻOWEGO

ROZDZIAŁ I

POSTANOWIENIA WSTĘPNE

ARTYKUŁ I.1

Zakres

Jeżeli jedna z Umawiających się Stron (zwanych dalej „stronami”) skieruje spór do arbitrażu zgodnie z art. 16 ust. 2 lub art. 17 ust. 2 umowy, zastosowanie mają zasady określone w niniejszym protokole.

ARTYKUŁ I.2

Sekretariat i usługi administracyjne

Biuro Międzynarodowe Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (zwane dalej „Biurem Międzynarodowym”) pełni funkcje rejestru i zapewnia niezbędną obsługę sekretariatu.

ARTYKUŁ I.3

Zawiadomienia i obliczanie terminów

1. Zawiadomienia, w tym komunikaty lub wnioski, można przysyłać za pomocą dowolnego środka komunikacji, który potwierdza ich nadanie lub umożliwia uzyskanie takiego potwierdzenia.
2. Takie zawiadomienia można przysyłać drogą elektroniczną tylko wtedy, gdy strona wyznaczyła lub potwierdziła adres specjalnie do tego celu.
3. Takie zawiadomienia doręczane stronom przesyła się, w przypadku Szwajcarii do szwajcarskiego Wydziału ds. Europy w Federalnym Departamencie Spraw Zagranicznych, a w przypadku Unii – do Służby Prawnej Komisji.
4. Każdy termin określony w niniejszym protokole biegnie od dnia następującego po wystąpieniu zdarzenia lub czynności. Jeżeli ostatni dzień na złożenie dokumentu przypada w dniu wolnym od pracy dla instytucji Unii lub rządu Szwajcarii, termin na złożenie dokumentu upływa następnego dnia roboczego. Do biegu terminu wliczają się dni wolne od pracy, które wypadają w jego trakcie.

ARTYKUŁ I.4

Zawiadomienie o arbitrażu

1. Strona podejmująca inicjatywę skorzystania z arbitrażu (zwana dalej „powodem”) przesyła drugiej stronie (zwanej dalej „pozwanym”) oraz Biuru Międzynarodowemu zawiadomienie o arbitrażu.
2. Postępowanie arbitrażowe uznaje się za rozpoczęte w dniu następującym po dniu, w którym pozwany otrzyma zawiadomienie o arbitrażu.
3. Zawiadomienie o arbitrażu zawiera następujące informacje:
 - a) wniosek o skierowanie sporu do arbitrażu;
 - b) imiona i nazwiska lub nazwy i dane kontaktowe stron;
 - c) imię i nazwisko lub nazwę i adres pełnomocnika (pełnomocników) powoda;
 - d) podstawę prawną postępowania (art. 16 ust. 2 lub art. 17 ust. 2 Umowy) oraz:
 - (i) w przypadkach, o których mowa w art. 16 ust. 2 Umowy – informację, że kwestia leżąca u podstaw sporu została oficjalnie wpisana do porządku obrad Wspólnego Komitetu w celu znalezienia rozwiązania, zgodnie z art. 16 ust. 1 Umowy; oraz
 - (ii) w przypadkach, o których mowa w art. 17 ust. 2 Umowy – orzeczenie sądu arbitrażowego, wszelkie środki wykonawcze, o których mowa w art. 16 ust. 5 Umowy, oraz kwestionowane środki wyrównawcze;

- e) wskazanie wszelkich norm leżących u podstaw sporu lub z nim związanych;
- f) krótki opis sporu; oraz
- g) wskazanie arbitra lub, jeżeli ma zostać powołanych łącznie pięciu arbitrów – wskazanie dwóch arbitrów.

4. Żadne argumenty podważające wystarczający charakter zawiadomienia o arbitrażu nie stanowią przeszkody dla ustanowienia sądu arbitrażowego. Sąd arbitrażowy rozstrzyga spór ostatecznie.

ARTYKUŁ I.5

Odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu

1. W terminie 60 dni od otrzymania zawiadomienia o arbitrażu pozwany przesyła powodowi i Biuru Międzynarodowemu odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu zawierającą następujące informacje:
- a) imiona i nazwiska lub nazwy i dane kontaktowe stron;
 - b) imię i nazwisko lub nazwę i adres pełnomocnika (pełnomocników) pozwanego;
 - c) odpowiedź na informacje podane w zawiadomieniu o arbitrażu zgodnie z art. I.4 ust. 3 lit. d)–f); oraz

d) wskazanie arbitra lub, jeżeli ma zostać powołanych łącznie pięciu arbitrów – wskazanie dwóch arbitrów.

2. Brak odpowiedzi, niekompletna lub spóźniona odpowiedź pozwanego na zawiadomienie o arbitrażu nie stanowią przeszkody dla ustanowienia sądu arbitrażowego. Sąd arbitrażowy rozstrzyga spór ostatecznie.

3. Jeżeli pozwany w odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu żąda, aby sąd arbitrażowy składał się z pięciu arbitrów, powód wyznacza dodatkowego arbitra w terminie 30 dni od otrzymania odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu.

ARTYKUŁ I.6

Reprezentacja i pomoc

1. Strony są reprezentowane przed sądem arbitrażowym przez jednego lub więcej pełnomocników. Pełnomocnicy mogą korzystać z pomocy doradców, adwokatów lub radców prawnych.

2. O wszelkich zmianach pełnomocników lub ich adresów powiadamia się drugą stroną, Biuro Międzynarodowe i sąd arbitrażowy. Sąd arbitrażowy może w każdej chwili, z własnej inicjatywy lub na wniosek strony, zażądać dowodu potwierdzającego uprawnienia przyznane pełnomocnikom stron.

ROZDZIAŁ II

SKŁAD SĄDU ARBITRAŻOWEGO

ARTYKUŁ II.1

Liczba arbitrów

W skład sądu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów. Sąd arbitrażowy składa się z pięciu arbitrów, jeżeli powód w swoim zawiadomieniu o arbitrażu lub pozwany w odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu wystąpi z takim wnioskiem.

ARTYKUŁ II.2

Wyznaczanie arbitrów

1. Jeżeli ma zostać wyznaczonych trzech arbitrów, każda ze stron wyznacza jednego z nich. Dwóch arbitrów wyznaczonych przez strony wybiera trzeciego arbitra, który będzie przewodniczącym sądu arbitrażowego.
2. Jeżeli ma zostać wyznaczonych pięciu arbitrów, każda ze stron wyznacza dwóch z nich. Czterech arbitrów wyznaczonych przez strony wybiera piątego arbitra, który będzie przewodniczącym sądu arbitrażowego.

3. Jeżeli w ciągu 30 dni od wyznaczenia ostatniego arbitra wyznaczonego przez strony arbitrzy nie osiągną porozumienia w sprawie wyboru przewodniczącego sądu arbitrażowego, przewodniczącego wyznacza Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego.

4. Aby pomóc w wyborze arbitrów wchodzących w skład sądu arbitrażowego, sporządza się i aktualizuje w razie potrzeby orientacyjny wykaz osób posiadających kwalifikacje, o których mowa w ust. 6, który musi być wspólny dla wszystkich umów dwustronnych w obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, jak również Umowy między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie zdrowia, sporządzonej w [...] dnia [...] r. (zwanej dalej „umową w sprawie zdrowia”), Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r. (zwanej dalej „umową dotyczącą handlu produktami rolnymi”), oraz Umowy między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej, sporządzonej w [...] dnia [...] r. (zwanej dalej „umową w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii”). Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje ten wykaz do celów Umowy w drodze decyzji.

5. Jeżeli strona nie wyznaczy arbitra, Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego wyznacza tego arbitra z wykazu, o którym mowa w ust. 4. W przypadku braku takiego wykazu Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego wyznacza arbitra w drodze losowania spośród osób, które zostały formalnie zaproponowane przez jedną ze stron lub obie strony do celów ust. 4.

6. W składzie sądu arbitrażowego zasiadają osoby o wysokich kwalifikacjach, powiązane ze stronami lub nie, które dają gwarancję niezawisłości i braku konfliktu interesów, a także posiadają szeroki zakres doświadczeń. W szczególności posiadają one wiedzę fachową w dziedzinie prawa i spraw objętych niniejszą Umową; nie mogą przyjmować poleceń od żadnej ze stron; oraz muszą działać w imieniu własnym i nie mogą przyjmować poleceń od żadnej organizacji ani żadnego rządu w kwestiach związanych ze sporem. Przewodniczący sądu arbitrażowego posiada również doświadczenie w procedurach rozstrzygania sporów.

ARTYKUŁ II.3

Oświadczenia arbitrów

1. Jeżeli rozważa się wyznaczenie danej osoby na arbitra, osoba ta zgłasza wszelkie okoliczności, które mogą budzić uzasadnione wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności. Od momentu powołania i przez cały czas trwania postępowania arbitrażowego arbiter niezwłocznie ujawnia stronom oraz pozostałym arbitrom wszelkie takie okoliczności, jeżeli nie uczynił tego wcześniej.
2. Każdy arbiter może zostać odwołany, jeżeli istnieją okoliczności, które mogłyby budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności.
3. Strona może złożyć wniosek o odwołanie arbitra, którego wyznaczyła, wyłącznie z powodu, o którym dowiedziała się po wyznaczeniu arbitra.
4. Jeżeli arbiter nie podejmie działań lub jeżeli formalnie lub faktycznie nie jest możliwe, aby arbiter pełnił swoją rolę, stosuje się procedurę odwołania arbitrów określoną w art. II.4.

ARTYKUŁ II.4

Odwołanie arbitrów

1. Strona, która chce wnieść o wyłączenie arbitra, składa wniosek o wyłączenie w terminie 30 dni od dnia, w którym została poinformowana o wyznaczeniu tego arbitra, lub w terminie 30 dni od dnia, w którym dowiedziała się o okolicznościach, o których mowa w art. II.3.
2. Wniosek o wyłączenie przesyła się drugiej stronie, arbitrowi, którego dotyczy wniosek, pozostałym arbitrom oraz Biuru Międzynarodowemu. Wniosek zawiera uzasadnienie żądania wyłączenia arbitra.
3. Jeżeli złożono wniosek o wyłączenie, druga strona może go zaakceptować. Arbiter, którego wniosek dotyczy może również ustąpić. Akceptacja wniosku ani ustąpienie arbitra nie oznaczają uznania zasadności powodów podanych we wniosku o wyłączenie.
4. Jeżeli w ciągu 15 dni od dnia zawiadomienia o wniosku o wyłączenie druga strona nie zaakceptuje takiego wniosku o wyłączenie lub jeżeli arbiter, którego dotyczy wniosek nie ustąpi, strona wnioskująca o wyłączenie może zwrócić się do Sekretarza Generalnego Stałego Trybunału Arbitrażowego o podjęcie decyzji w sprawie wyłączenia arbitra.
5. O ile strony nie postanowią inaczej, decyzja, o której mowa w ust. 4, zawiera uzasadnienie.

ARTYKUŁ II.5

Zastąpienie arbitra

1. Z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu, jeżeli w trakcie postępowania arbitrażowego zachodzi konieczność zastąpienia arbitra, nowego arbitra wyznacza się lub wybiera zgodnie z procedurą określoną w art. II.2, która miała zastosowanie do wyznaczenia lub wyboru arbitra, który ma zostać zastąpiony. Procedura ta ma zastosowanie nawet wówczas, gdy jedna ze stron nie skorzystała z przysługującego jej prawa do wyznaczenia arbitra lub udziału w wyznaczeniu arbitra, który ma zostać zastąpiony.
2. W przypadku zastąpienia arbitra postępowanie wznawia się na etapie, na którym zastąpiony arbiter zaprzestał pełnienia swoich funkcji, chyba że sąd arbitrażowy postanowi inaczej.

ARTYKUŁ II.6

Zwolnienie od odpowiedzialności

Z wyjątkiem przypadków umyślnego działania lub rażącego niedbalstwa strony zrzekają się, w najszerszym zakresie dozwolonym przez właściwe prawo, wszelkich roszczeń wobec arbitrów z tytułu jakichkolwiek działań lub zaniechań związanych z postępowaniem arbitrażowym.

ROZDZIAŁ III

POSTĘPOWANIE ARBITRAŻOWE

ARTYKUŁ III.1

Postanowienia ogólne

1. Dniem powołania sądu arbitrażowego jest dzień, w którym ostatni z arbitrów powiadomił o akceptacji swojego wyznaczenia.
2. Sąd arbitrażowy zapewnia równe traktowanie stron oraz, na odpowiednim etapie postępowania, wystarczającą możliwość dochodzenia przez strony ich praw i przedstawienia argumentów. Sąd arbitrażowy prowadzi postępowanie w taki sposób, aby uniknąć opóźnień i niepotrzebnych wydatków oraz zapewnić rozstrzygnięcie sporu między stronami.
3. Po wysłuchaniu stron zwołuje się rozprawę, chyba że sąd arbitrażowy postanowi inaczej.
4. W przypadku gdy strona przekazuje sądowi arbitrażowemu zawiadomienie, ma ona obowiązek przekazać je za pośrednictwem Biura Międzynarodowego i przesłać w tym samym czasie jego kopię drugiej stronie. Biuro Międzynarodowe przesyła kopię tego zawiadomienia każdemu z arbitrów.

ARTYKUŁ III.2

Miejsce arbitrażu

Miejszem arbitrażu jest Haga. Jeżeli wymagają tego wyjątkowe okoliczności, sąd arbitrażowy może zbierać się w każdym innym miejscu, które uzna za właściwe dla swoich obrad.

ARTYKUŁ III.3

Język

1. Językami postępowania są francuski i angielski.
2. Sąd arbitrażowy może zarządzić, aby wszystkim dokumentom załączonym do pozwu lub odpowiedzi na pozew oraz wszystkim pozostałym dokumentom przedłożonym w trakcie postępowania w ich języku oryginału towarzyszyło tłumaczenie na jeden z języków postępowania.

ARTYKUŁ III.4

Pozew

1. Powód przesyła swój pozew w formie pisemnej pozwanemu i sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w terminie wyznaczonym przez sąd arbitrażowy. Powód może podjąć decyzję o uznaniu swojego zawiadomienia o arbitrażu, o którym mowa w art. I.4, za pozew, pod warunkiem że takie zawiadomienie spełnia także warunki określone w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

2. Pozew zawiera następujące informacje:

- a) informacje określone w art. I.4 ust. 3 lit. b)–f);
- b) przedstawienie stanu faktycznego na poparcie roszczenia; oraz
- c) przedstawienie argumentów prawnych na poparcie roszczenia.

3. W miarę możliwości do pozwu załącza się wszelkie dokumenty i inne dowody wymienione przez powoda lub odsyła się w pozwie do takich dokumentów i dowodów.

ARTYKUŁ III.5

Odpowiedź na pozew

1. Pozwany przesyła swoją odpowiedź na pozew w formie pisemnej powodowi i sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w terminie wyznaczonym przez sąd arbitrażowy. Pozwany może podjąć decyzję o uznaniu swojej odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu, o którym mowa w art. I.5, za odpowiedź na pozew, pod warunkiem że taka odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu spełnia także warunki określone w ust. 2 niniejszego artykułu.

2. Odpowiedź na pozew odpowiada na punkty pozwu wskazane zgodnie z art. III.4 ust. 2 lit. a)–c) niniejszego protokołu. W miarę możliwości do odpowiedzi na pozew załącza się wszelkie dokumenty i inne dowody wymienione przez pozwanego lub odsyła się w odpowiedzi do takich dokumentów lub dowodów.

3. W odpowiedzi na pozew lub na późniejszym etapie postępowania arbitrażowego, jeżeli sąd arbitrażowy uzna, że opóźnienie było uzasadnione w danych okolicznościach, pozwany może wystąpić z powództwem wzajemnym, pod warunkiem że sąd arbitrażowy jest właściwy w sprawie tego powództwa.

4. Artykuł III.4 ust. 2 i 3 stosuje się do powództwa wzajemnego.

ARTYKUŁ III.6

Jurysdykcja sądu arbitrażowego

1. Sąd arbitrażowy orzeka o swojej właściwości na podstawie art. 16 ust. 2 lub art. 17 ust. 2 Umowy.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 16 ust. 2 Umowy, sąd arbitrażowy jest upoważniony do zbadania kwestii leżącej u podstaw sporu, która została oficjalnie wpisana do porządku obrad Wspólnego Komitetu w celu znalezienia rozwiązania, zgodnie z art. 16 ust. 1 Umowy.

3. W przypadkach, o których mowa w art. 17 ust. 2 Umowy, sąd arbitrażowy, który rozpoznał sprawę główną, jest upoważniony do zbadania proporcjonalności spornych środków wyrównawczych, również w przypadku gdy środki te zostały w całości lub w części zastosowane w ramach jakiejkolwiek innej umowy dwustronnej znajdującej się w wykazie umów określonym w art. 3 lit. a) Umowy.

4. Wstępny zarzut braku właściwości sądu arbitrażowego podnosi się najpóźniej w odpowiedzi na pozew lub, w przypadku powództwa wzajemnego, w replice. Fakt, że strona wyznaczyła arbitra lub brała udział w jego wyznaczeniu, nie pozbawia jej prawa do podniesienia takiego wstępnego zarzutu. Wstępny zarzut, że spór wykracza poza zakres kompetencji sądu arbitrażowego, podnosi się niezwłocznie po podniesieniu w trakcie postępowania arbitrażowego kwestii, co do której zarzuca się sądowi przekroczenie jego kompetencji. W każdym przypadku sąd arbitrażowy może uwzględnić wstępny zarzut podniesiony po upływie wyznaczonego terminu, jeżeli zdecyduje, że opóźnienie było uzasadnione w danych okolicznościach.

5. Sąd arbitrażowy może orzec w przedmiocie wstępnego zarzutu, o którym mowa w ust. 4, traktując go jako kwestię wstępną lub rozstrzygając sprawę co do istoty.

ARTYKUŁ III.7

Inne oświadczenia pisemne

Sąd arbitrażowy, po konsultacji ze stronami, decyduje o tym, jakie inne oświadczenia pisemne oprócz pozwu i odpowiedzi na pozew strony składają lub mogą złożyć, i wyznacza termin ich złożenia.

ARTYKUŁ III.8

Terminy

1. Termin wyznaczony przez sąd arbitrażowy na przekazanie dokumentów w formie pisemnej, w tym pozwu i odpowiedzi na pozew, nie może przekroczyć 90 dni, chyba że strony postanowią inaczej.
2. Sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie kończące postępowanie w terminie 12 miesięcy od daty jego powołania. W wyjątkowych okolicznościach szczególnych trudności sąd arbitrażowy może przedłużyć ten okres maksymalnie o trzy dodatkowe miesiące.
3. Terminy określone w ust. 1 i 2 skracają się o połowę:
 - a) na wniosek powoda lub pozwanego, jeżeli w terminie 30 dni od daty złożenia takiego wniosku sąd arbitrażowy, po wysłuchaniu drugiej strony, uzna sprawę za pilną;
 - b) w przypadkach, o których mowa w art. 4 ust. 2 lit. c) i art. 18 ust. 6 Umowy;
 - c) w przypadkach, o których mowa w art. 5 ust. 6 i art. 18 ust. 7 Umowy, jeżeli Szwajcaria nie zawarła żadnych umów dotyczących poszczególnych państw; lub
 - d) jeżeli strony tak postanowią.

4. W przypadkach, o których mowa w art. 17 ust. 2 Umowy, sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie kończące postępowanie w terminie sześciu miesięcy od daty powiadomienia o środkach wyrównawczych zgodnie z art. 17 ust. 1 Umowy.

ARTYKUŁ III.9

Środki tymczasowe

1. W przypadkach, o których mowa w art. 17 ust. 2 Umowy, każda ze stron może, na każdym etapie postępowania arbitrażowego, złożyć wniosek o zastosowanie środków tymczasowych polegających na zawieszeniu stosowania środków wyrównawczych.

2. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, określa się przedmiot sporu i okoliczności niecierpiące zwłoki, a także uprawdopodobnia się z faktycznego i prawnego punktu widzenia konieczność zastosowania środków tymczasowych, których dotyczy wniosek. Wniosek ten obejmuje wszystkie dostępne dowody i wnioski dowodowe mające na celu uzasadnienie zastosowania środków tymczasowych.

3. Strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych przesyła swój wniosek na piśmie drugiej stronie oraz sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego. Sąd arbitrażowy wyznacza termin, w którym druga strona może przedstawić uwagi na piśmie lub ustnie.

4. Sąd arbitrażowy, w terminie jednego miesiąca od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, wydaje postanowienie o zawieszeniu stosowania kwestionowanych środków wyrównawczych, jeżeli spełnione są następujące warunki:

- a) sąd arbitrażowy jest *prima facie* przekonany o zasadności zastosowania środków tymczasowych, o które wnosi strona;
- b) sąd arbitrażowy uważa, że bez zawieszenia stosowania środków wyrównawczych do czasu wydania orzeczenia kończącego postępowanie strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych poniosłaby poważną i nieodwracalną szkodę; oraz
- c) szkoda, jaką strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych poniosłaby wskutek natychmiastowego zastosowania zaskarżonych środków wyrównawczych, przeważa nad interesem w ich natychmiastowym i skutecznym zastosowaniu.

5. Postanowienie wydane przez sąd arbitrażowy zgodnie z ust. 4 wywołuje jedynie skutek tymczasowy bez uszczerbku dla rozstrzygnięcia sądu arbitrażowego co do istoty sprawy.

6. O ile w postanowieniu wydanym przez sąd arbitrażowy zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu nie wyznaczono wcześniejszej daty zakończenia zawieszenia, zawieszenie wygasa z chwilą wydania orzeczenia kończącego postępowanie na mocy art. 17 ust. 2 Umowy.

7. Dla uniknięcia wątpliwości do celów niniejszego artykułu uznaje się, że rozpatrując interesy strony wnioskującej o zastosowanie środków tymczasowych i drugiej strony, sąd arbitrażowy bierze pod uwagę również interesy osób fizycznych i podmiotów gospodarczych tych stron, przy czym uwzględnienie tych interesów nie jest równoznaczne z przyznaniem takiej osobie fizycznej lub takiemu podmiotowi gospodarczemu legitymacji procesowej przed sądem arbitrażowym.

ARTYKUŁ III.10

Dowody

1. Każda ze stron przedstawia dowody potwierdzające fakty stanowiące podstawę jej pozwu lub odpowiedzi na pozew.
2. Na wniosek strony lub z inicjatywy własnej sąd arbitrażowy może starać się o uzyskanie od stron odpowiednich informacji, które uzna za niezbędne i odpowiednie. Sąd arbitrażowy wyznacza stronom termin na ustosunkowanie się do jego żądania.
3. Na wniosek strony lub z inicjatywy własnej sąd arbitrażowy może starać się o uzyskanie z jakiegokolwiek źródła wszelkich informacji, które uzna za odpowiednie. Sąd arbitrażowy może również zasięgać opinii ekspertów, jeżeli uzna to za odpowiednie oraz z zastrzeżeniem wszelkich warunków uzgodnionych przez strony, w stosownych przypadkach.
4. Wszelkie informacje otrzymane przez sąd arbitrażowy na podstawie niniejszego artykułu udostępnia się stronom, a strony mogą zgłaszać uwagi do tych informacji sądowi arbitrażowemu.

5. Po zasięgnięciu opinii drugiej strony sąd arbitrażowy przyjmuje odpowiednie środki w celu rozpatrzenia wszelkich kwestii podniesionych przez stronę w odniesieniu do ochrony danych osobowych, tajemnicy zawodowej i uzasadnionych interesów w zakresie poufności.
6. Sąd arbitrażowy określa dopuszczalność, znaczenie i moc dowodową przedstawionych dowodów.

ARTYKUŁ III.11

Rozprawy

1. Jeżeli musi odbyć się rozprawa, sąd arbitrażowy, po konsultacji ze stronami, powiadamia strony z odpowiednim wyprzedzeniem o dacie, godzinie i miejscu rozprawy.
2. Rozprawa jest jawna, chyba że sąd arbitrażowy z urzędu lub na wniosek stron postanowi inaczej z ważnych powodów.
3. Protokół z każdej rozprawy sporządza i podpisuje przewodniczący sądu arbitrażowego. Jedynie taki protokół ma moc oryginału.
4. Sąd arbitrażowy może podjąć decyzję o przeprowadzeniu rozprawy w formie wirtualnej zgodnie z praktyką Biura Międzynarodowego. Strony są informowane o tej praktyce w odpowiednim czasie. W takich przypadkach stosuje się odpowiednio ust. 1 i ust. 3.

ARTYKUŁ III.12

Niedopełnienie obowiązków procesowych

1. Jeżeli w terminie określonym w niniejszym protokole lub przez sąd arbitrażowy powód nie złożył pozwu bez wskazania wystarczającej przyczyny, sąd arbitrażowy zarządza zakończenie postępowania arbitrażowego, chyba że pozostają nierozstrzygnięte kwestie, w odniesieniu do których wydanie orzeczenia może być konieczne i sąd arbitrażowy uzna to za stosowne.

Jeżeli w terminie określonym w niniejszym protokole lub przez sąd arbitrażowy pozwany nie złożył odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu lub odpowiedzi na pozew bez wskazania wystarczającej przyczyny, sąd arbitrażowy zarządza kontynuowanie postępowania, nie uznając, że to uchybienie samo w sobie stanowi akceptację zarzutów powoda.

Akapit drugi ma również zastosowanie w przypadku, gdy powód nie złoży repliki na powództwo wzajemne.

2. Jeżeli strona należycie wezwana zgodnie z art. III.11 ust. 1 nie stawi się na rozprawie ani nie wykaże wystarczającej przyczyny swojego niestawiennictwa, sąd arbitrażowy może kontynuować postępowanie arbitrażowe.

3. Jeżeli strona należycie wezwana przez sąd arbitrażowy do przedstawienia dalszych dowodów nie uczyni tego w wyznaczonym terminie ani nie wykaże wystarczającej przyczyny takiego zaniechania, sąd arbitrażowy może wydać orzeczenie na podstawie posiadanych dowodów.

ARTYKUŁ III.13

Zakończenie postępowania

1. Jeżeli zostanie wykazane, że strony miały odpowiednią możliwość przedstawienia swoich argumentów, sąd arbitrażowy może ogłosić zakończenie postępowania.
2. Sąd arbitrażowy może, jeżeli uzna to za konieczne ze względu na wyjątkowe okoliczności, z własnej inicjatywy lub na wniosek strony, postanowić o wznowieniu postępowania w dowolnym momencie przed wydaniem orzeczenia.

ROZDZIAŁ IV

ORZECZENIE

ARTYKUŁ IV.1

Orzeczenia

Sąd arbitrażowy dąży do wydania orzeczenia w drodze konsensusu. Jeżeli jednak wydanie orzeczenia drogą konsensusu okaże się niemożliwe, sąd arbitrażowy orzeka większością głosów arbitrów.

ARTYKUŁ IV.2

Forma i skutek orzeczenia sądu arbitrażowego

1. Sąd arbitrażowy może wydać odrębne orzeczenia w różnych kwestiach w osobnych terminach.
2. Orzeczenia wydaje się w formie pisemnej i zawierają one uzasadnienie. Są one ostateczne i wiążące dla stron.
3. Orzeczenie sądu arbitrażowego jest opatrzone podpisem arbitrów, zawiera datę podjęcia oraz miejsce arbitrażu. Odpis orzeczenia podpisany przez arbitrów jest przekazywany każdej ze stron przez Biuro Międzynarodowe.
4. Biuro Międzynarodowe podaje orzeczenie sądu arbitrażowego do wiadomości publicznej.

Przy podaniu orzeczenia sądu arbitrażowego do wiadomości publicznej Biuro Międzynarodowe przestrzega odpowiednich postanowień dotyczących ochrony danych osobowych, tajemnicy zawodowej i uprawnionych interesów poufności.

Postanowienia, o których mowa w akapicie drugim, są identyczne dla wszystkich umów dwustronnych w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, jak również dla umowy w sprawie zdrowia, umowy w sprawie handlu produktami rolnymi i umowy w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii. Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje te postanowienia do celów Umowy w drodze decyzji.

5. Strony stosują się do wszystkich orzeczeń sądu arbitrażowego bez zbędnej zwłoki.

6. W przypadkach, o których mowa w art. 16 ust. 2 Umowy, po uzyskaniu stanowisk stron sąd arbitrażowy wyznacza w rozstrzygnięciu co do istoty sprawy rozsądny termin na zastosowanie się do jego orzeczenia zgodnie z art. 16 ust. 5 Umowy, uwzględniając wewnętrzne procedury stron.

ARTYKUŁ IV.3

Prawo właściwe, zasady interpretacji, mediator

1. Na prawo właściwe składa się Umowa, jak również przepisy i zasady prawa międzynarodowego mające zastosowanie między stronami do interpretacji traktatów.
2. Wcześniejsze orzeczenia wydane przez organ rozstrzygający spory w odniesieniu do proporcjonalności środków wyrównawczych na mocy innej umowy dwustronnej spośród tych, o których mowa w art. 17 ust. 1 Umowy, są wiążące dla sądu arbitrażowego.
3. Sąd arbitrażowy nie może orzekać w charakterze mediatora lub *ex aequo et bono*.

ARTYKUŁ IV.4

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie lub inne powody zakończenia postępowania

1. Strony mogą w każdej chwili wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu. Strony wspólnie informują sąd arbitrażowy o każdym takim rozwiązaniu. Jeżeli uzgodnienie wymaga zatwierdzenia zgodnie ze stosownymi procedurami wewnętrznymi każdej ze stron, powiadomienie zawiera odniesienie do tego wymogu, a postępowanie arbitrażowe zostaje zawieszone. W przypadku braku wymogu takiego zatwierdzenia lub z chwilą powiadomienia o zakończeniu wszelkich takich postępowań krajowych postępowanie arbitrażowe zostaje zakończone.
2. Jeżeli w toku postępowania powód poinformuje sąd arbitrażowy na piśmie, że nie zamierza kontynuować postępowania, a w dniu otrzymania takiego powiadomienia przez sąd arbitrażowy pozwany nie podjął jeszcze żadnych czynności procesowych, sąd arbitrażowy wydaje postanowienie oficjalnie stwierdzające zakończenie postępowania. Sąd arbitrażowy orzeka o kosztach, które ponosi powód, jeżeli jest to uzasadnione postępowaniem powoda.
3. Jeżeli przed wydaniem orzeczenia sąd arbitrażowy stwierdzi, że kontynuowanie postępowania stało się bezcelowe lub niemożliwe z jakiegokolwiek innego powodu niż te, o których mowa w ust. 1 i 2, sąd arbitrażowy informuje strony o zamiarze wydania postanowienia kończącego postępowanie.

Akapit pierwszy nie ma zastosowania, jeżeli istnieją nierozstrzygnięte kwestie, które mogą być konieczne do rozstrzygnięcia, i jeżeli sąd arbitrażowy uzna ich rozstrzygnięcie za stosowne.

4. Sąd arbitrażowy przekazuje stronom podpisaną przez arbitrów kopię postanowienia kończącego postępowanie arbitrażowe lub orzeczenia wydanego na podstawie porozumienia między stronami. Do orzeczeń arbitrażowych wydanych na podstawie porozumienia między stronami stosuje się art. IV.2 ust. 2–5.

ARTYKUŁ IV.5

Sprostowanie orzeczenia sądu arbitrażowego

1. W terminie 30 dni od otrzymania orzeczenia sądu arbitrażowego strona może, przekazując zawiadomienie drugiej stronie oraz sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego, zwrócić się do sądu arbitrażowego o sprostowanie w tekście orzeczenia sądu arbitrażowego wszelkich błędów rachunkowych, pisarskich lub typograficznych bądź innych podobnych błędów lub pominąć o podobnym charakterze. Jeżeli sąd arbitrażowy uzna wniosek za uzasadniony, dokonuje sprostowania w terminie 45 dni od otrzymania wniosku. Wniosek nie wywołuje skutku zawieszającego bieg terminu przewidzianego w art. IV.2 ust. 6.

2. Sąd arbitrażowy może z własnej inicjatywy w terminie 30 dni od wydania decyzji dokonać sprostowań, o których mowa w ust. 1.

3. Sprostowania, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, sporządza się na piśmie i stanowią one integralną część orzeczenia. Zastosowanie ma art. IV.2 ust. 2–5.

ARTYKUŁ IV.6

Honoraria arbitrów

1. Koszty, o których mowa w art. IV.7, są rozsądne, z uwzględnieniem złożoności sprawy, czasu poświęconego jej przez arbitrów oraz wszystkich innych istotnych okoliczności.
2. Zostanie sporządzony wykaz dziennych stawek wynagrodzenia oraz maksymalnej i minimalnej liczby godzin, wspólny dla wszystkich umów dwustronnych w obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, a także dla umowy w sprawie zdrowia, umowy w sprawie handlu produktami rolnymi oraz umowy w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii, który to wykaz aktualizuje się w razie potrzeby. Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje ten wykaz do celów Umowy w drodze decyzji.

ARTYKUŁ IV.7

Koszty

1. Każda ze stron pokrywa własne koszty oraz połowę kosztów poniesionych przez sąd arbitrażowy.
2. Sąd arbitrażowy ustala swoje koszty w rozstrzygnięciu co do istoty sprawy. Koszty te obejmują wyłącznie:
 - a) honoraria arbitrów, wykazane oddzielnie dla każdego arbitra i ustalone przez sam sąd arbitrażowy zgodnie z art. IV.6;

b) koszty podróży i inne koszty poniesione przez arbitrów; oraz

c) opłaty i wydatki Biura Międzynarodowego.

3. Koszty, o których mowa w ust. 2, są rozsądne, z uwzględnieniem wartości przedmiotu sporu, złożoności sporu, czasu poświęconego przez arbitrów i wszelkich ekspertów wyznaczonych przez sąd arbitrażowy oraz innych istotnych okoliczności.

ARTYKUŁ IV.8

Kaucja na poczet kosztów

1. Na początku postępowania arbitrażowego Biuro Międzynarodowe może zażądać od stron wniesienia kaucji w równej wysokości tytułem zaliczki na poczet kosztów, o których mowa w art. IV.7 ust. 2.

2. W toku postępowania arbitrażowego Biuro Międzynarodowe może zażądać od stron wniesienia uzupełniających wpłat oprócz tych, o których mowa w ust. 1.

3. Wszystkie kwoty wpłacone przez strony w zastosowaniu niniejszego artykułu są wpłacane na rzecz Biura Międzynarodowego i wypłacane przez Biuro Międzynarodowe w celu pokrycia faktycznie poniesionych kosztów, w tym w szczególności honorariów uiszczanych arbitrom i Biuru Międzynarodowemu.

ROZDZIAŁ V

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ V.1

Zmiany

Wspólny Komitet może przyjmować zmiany do niniejszego protokołu w drodze decyzji.